

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnnek.
Egyes száma ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Imádság

1906. március 15-én.

Felséges Isten, királyok királya: dicsőséged káprázatos világa a nap vakító sugártengere; a por-királyok dicsősége meg parányi fénybogárnak csillogása. Fejedelmek hatalma gyöngé nádszál. Csodás erőd pedig — Mindenható — világokat rendítő hatalom. A koronás fők fényes porszemek a földön, e repülő csillagon, amely villámsebesen száll velünk a végtelenben és az elhagyott helyekre többé soha vissza nem tér. Előtted, óh felséges Istenünk, a roppant égi testek olyanok, mint ablakon szobáinkba áradó napfényben a libegő porszemek, És bár ilyen dicsőséges, hatalmas, felséges vagy: mégis kegyelmesen meghallgatod, midőn Hozzád kiált a siralmas mélységből a halandó; meghallgatod, midőn az égre sóhajt egy árva nemzet, mely a reá szakadt nyomoruság alatt megtántorult s belátja és bevallja nyiltan azt, hogy bűnei miatt sujtottad el fölötté és a hazája fölött villámodat menydörgő fellegedben. (Kölcsey.) Betölt, betölt bizony rajtuk a szózat: „Szorongató nyomoruság között meglátogattak téged, Jehova, és könyörögtek alázatosan, midőn rajtuk volt a Te ostorod.” (És. 26, 16.) Kebelünkben a szív egy eleven seb, a melyben izzó fájdalom cikázik. Szemünk olyan, mint a tüzes parázs. Egy romba dőlt világ felett a lelkünk a szégyen és keserőség maga. Halottas ének volt az énekünk. A koporsók felett szokott zokogni: „Te benned biztunk eleitől fogva.” De nem temetni jöttünk hajlokodba, felséges Ur, igazság Istene, örök Biró villámos ég felett. Nem sirni jöttünk: emlékezni iöttünk. Sötét jelenből fényes multba nézni, emlékezésünk szikrázó tűzében akaratumk acélosítani! Jaj volna nekünk, jaj volna ezerszer: ha most e romba dőlt világ felett csupán zokogni tudnánk, sirni gyáván és roskadozva, mint a gyászruhás nő könnyzáporos koporsó fedelén! Csapás alatt zokogni; gyöngeség. A csapásból tanulni: bölcsesség. Felséges Isten, a Te bölcs beszéded azt mondja, hogy „midőn itéleted van a föld színén, az igazságot akkor megtanulják a föld lakosai.” (És. 26, 9.)

S az igazság, felséges Istenünk, a melyre most itéleted tanít; e nagy igazság épenott ragyog a nemzeti nagy ujjászületésnek fényes, feledhetetlen hajnalán, a márciusi nap történetében, a melyet most ez ország ünnepel. E csillag, Bethlehemnek csillaga; mert a hívőket elvezérel a megváltó Szabadság bölcséjéhez: sötét jelenből ragyogó jövőbe. *A multban a jövő.* Az az igazság, a mely szabaddá teszi majd hazánkat: a márciusi nagy napról maradt örökségül hazánkra, nemzetünkre. Óh mily örökség: édes Istenünk! Óh mily mesésen gazdag, szent örökség! Emlékezünk: és lelkünk lángra gyulad. Emlékezünk: és a jelent feledjük. Emlékezünk: és elragadtatással borulunk, óh nemzetek Istene, fényes királyi széked zsámolyára. Dicséret és dicsőség nagy nevednek, ki atyáink lelkébe és kezébe mindenható, világokat teremtő, csodás, imádandó erődöt adtad, hogy alkotmányunk régi hajlokát, e roskatag házat romokba döntsék s építsenek helyette sziklavárat a népszabadság rendületlen ormán. *Oh, ha tovább építjük ezt a várat: ma nem keserünk bús romok felett.* Boldog hazában boldog nép lehetnénk, ha megértettük volna, mit jelent nagy márciusnak három szent szava: *Egyenlőség, Testvériség, Szabadság.*

Felséges Isten, a ki vagy Igazság : Előtte nincs személyválogatás. Koldust, királyt, dúsgazdagot, szegényt, alacsonysorsút és előkelőt, hatalmast, gyöngét egyaránt szeretsz : ha járnak szent akaratod szerint. És, a midőn itéled e világot, nem nézed, bibor-bársony kit takar s koldusdaróc kinek testét földi, hanem szoros igazságban fizetsz mindenkinek tette, szíve szerint : a tiszta szívű Lázárt felviszed az égbe és ott megvigasztalod, de a tisztátlanszívű gazdagot lesújtod az örök pokol tüzére. „Óh e veszett világban aranyoskezű gonoszság félretol jogot és a vétek árán gyakran megveszi magát a törvényt. De nem úgy van ott fent.“ (Shakespeare.) És e világítélet azt mutatja, hogy a Te szent igazságod szerint egyenlőségnek kell a földön is lennie és Lázárnak oda kell a gazdag asztalához ülnie. *Oh nem lehet, hogy hatalmasb legyen az egyenlőségnek embere mint az egyenlőségnek Istene.* És ime : mégis a magyar hazának törvényei, régi törvényei különbséget tettek az emberek közt : az emberi méltóságot, mely közös koronánk, e törvények nem tekinték és nem tekinték a szív tisztaságát, az egyiket, bár Sátán fia volt, a hatalomnak fellegekbe nyuló, rendíthetetlen sziklájára tették : a másikat, habár a Te fiad volt, lesújtották a föld szennyos porába, az egyiket tették szabados urrá vagyon-, erő-, élet-, halál felett : a másikat vetették szolgaságra, földhöz bilincselte bús rabszolgaságra. *Biró előtt bűn a jobbágy erénye, a földes urnak bűne meg erény.* Főként e zordon századokra illik amaz igaz beszéd, mely — fájdalom — igaz beszéd korunkra nézve is : „Borítsd aranynyal a bünt és a törvény lándzsája rajta kártétlen török meg. Burkold rongyokba : törpe szalmaszál keresztül szúrja.“ (Shakespeare.) Törpe bűnösök megérezék a törvény szigorát és kikacagták a nagy bűnösök !

Te mindnyájunknak szerető Atyánk vagy s Fiad minékünk azt parancsolá, hogy úgy szeressük egymást, mint igaz testvérek. És a régi Magyarország, miként a többi országok, feledte a szeretetnek égi tudományát, feledte, vagy nem is tudta soha. És, míg az igehirdetők beszéltek arról, hogy az Ur és a szolga testvér : a rideg élet lábával tiporta leggyönyörűbb érzelmét a kebelnek, gazdag Fiadnak legszebb drága gyöngyét, a melynek a neve : Testvériség !

Felséges ur, szabadság Istene : Te az embert szabadnak alkotád ; a gondolatnak Te saszárnyat adtál, hogy égbe szálljon, midőn kedve tartja ; midőn a szivben lángol lelkesülés ; midőn az ember, a gyarló por ember maga fölé magasztosul csodásan, és az igazság prófétája lesz. És a régi Magyarország bilincset, súlyos

kinos bilincset vert a kézre ; bilincset vert a gondolatra is.

Óh, nem maradhatott ez így : Uram ! Jönnie kellett ama szebb időnek, amely után százezrek ajakán buzgó imádság epedett sokáig. Amit jövendőlt a lángszívű költő, ama jobb kornak prófétája : azt valóvá tetted, óh felséges Isten, egy halhatatlan esztendőben és megpecsételted egy dicső napon. Ezt ünnepeljük, e fényes napot mely a sötét jelent úgy, béragyogja és a jövőbe szórja tiszta lényét, egy szebb jövőbe, melynek jönnie kell annyi küzdés, szenvedés után. Emlékezünk. Felharsozott teremtő szózatod s világosság villant elő szavadra a zürzavarnak zordon éjjeléből, mint a teremtés csodás hajnalán. A kiváltságok nemes birtokossa, kitől taulhat ez önző jelen : a jogtalan jobbágyot felemelte maga mellé, hogy a törvény előtt immár mindenki egyenlő legyen s közös legyen a jog s a kötelesség. S bár történelmi szükségszerűség okozta azt a roppant változást : elismerésre méltó e nemesség, a mely megérté a kor szellemét és nem felejté, hogy „*az a nemes, kitamagaerénye nemesít.*“ (Werböcy.) Óh, nagy idők ti és nagy emberek ! Magyar hazánknak szép aranykora ! Imé : a nagy és a kicsiny ; a gazdag és a koldus ; az erős és a gyenge könnyezve borul egymás kebelére és a testvériségnek anyala terjeszti rájuk áldó kezeit. A rab kezéről a bilincs lehull. A gondolat csattogva száll az égre. Miként a meny dörgése zeng, a földön és harsog fent a fellegek között, „*szabadságunk első lélekezete.*“ (Petőfi.) szabadságunknak első dala, melyben az egész ország esküszik hűséget a szabadságnak, a Te nagy nevedre : felséges Ur, szabadság Istene ! És szerte röppen fehér szárnyakon „*a nép hatalmának első műve*“ (Irinyi.-: a tizenkét pont, tizenkét apostol — hirdetni a a feltámadott szabadság elragadó evangéliomát, Egyenlőség, Testvériség, Szabadság ! Örömkömben sirnak a fellegek. Örömkönnyeik a Te könnyeid : teremtő Isten, a ki e napon, e felséges napon örvendezel, hogy egykor embert alkotott kezéd. Óh, e napon, e gyönyörű napon nem dörög ágyu, nem búg csatakürt, nem csattog a kard, nem leng harci zászló, és nem dobog érkörmű paripa ; felgyújtott falvak rémes lángja mellett egymás vérét nem ontják emberek. *Az, a miért máskor hiába ömlik egy vértenger : ma egy vércsöpp nekül jut a boldog hazának birtokába.* *Oh e nagy nap története csoda és e nap a történelem csodája !* Méltó bizony, hogy soha ne feledjük, s megemlegessük, míg csak áll hazánk s ünnepeljük : „*míg a magyar Dunának nagy tükörén egy honfi szem pihen.*“ (Eötvös).

Felséges Isten : add, hogy ünnepünk termékenyítse hétköznapjainkat. Add, hogy megért-

sük a nagy márciust, magyar hazánk gyönyörű tavaszát s érleljük azt a szép, nemes gyümölcsöt, amelyet e tavasz virága szült. A márciusi lelkes ifjuság a kiváltságos rendhez tartozott: és a kiváltság ellen szált a sikra; „mert nemcsak egykét ember, avagy osztály fényét, javát, kifejelett erejét követel; hanem a nemzetét, az egész nemzetét önzetlenül. (Iryni.) Látásokat látott ez ifjuság! Fölismeré a történelmen át ösvényedet, szabadság Istene; belátta, hogy bilincset versz a kézre, amely bilincset vert ember kezére s az elnyomók szabadságharca meddő. E márciusi halhatlan ifjak, nagy Istenünk, prófétáid valának s egytől-egyig jól tudták, hogy hazánk csak úgy lehet független, hogyha benne bús rabbilincs nem sir a nép kezén.

Ez az igazság, óh felséges Isten, a melyre most ítéleted tanít. Ez az igazság ama szent örökség, melyet hagyott a márciusi nagy nap. Ez Bethlehemnek fénylő csillaga, mely a hívőket elvezérel a megváltó Szabadság bölcséjéhez: sötét jelenből ragyogó jövőbe.

Nagy Istenünk, életnek Istene: a hólepel már vékony szemfedő; széllyel szakítja nemsoká az élet, a természet fényes feltámadása. Tüzes napod reácsókolja már az ébredést, a lombot és virágot, a szendergő, kopár mezőkre, fákra. És a komor, hideg, bús tél után közeledik a vidám, ragyogó, meleg tavasz. Teremtés új életet, zsongó tavaszt hideg szívében is, a melyből immár úgy tetszik nekünk, minden nagyobb, tisztább érzés kihalt. Ama feledhetetlen márciusnak emléke által, óh teremtsed ujjá minden magyar honpolgárnak szívet. Taníts, Uram, taníts meg lelkesedni önzetlenül és rettegés nélkül csatázni a szabadságért, jogért. Lelkünknek adj Atyánk, adj szárnyakat, hogy repüljünk, mint a saskeselyűk. És adj nekünk örökifju erőt, hogy járjunk és ne fáradjunk soha; hogy fussunk és ne lankadjunk, míg élünk. Az ember, az igazság, a szabadság szeretete, a bátor férfiasság és a becsület kincses háza legyen minden magyar honpolgár kebele! És most Atyánk, e szomorú napokban; egy romba dőlt világ fölött, ne hadd lelkünkre ülni a bús csüggedést. Mert fájdalom nélkül nincs születés . . . A gyermek fájdalom közt jön a világra. A lélek ujjászületése is a bűnbánat fájdalmán tör keresztül. És egy országnak ujjászületése lehetne-e fájdalomtalan? Bizony nem más ez a ránk zúdult szenvedés: az ujjászületés fájdalma csak!

Óh légy velünk: szabadság Istene! És akkor a miénk a győzelem. Áldd meg a mi szegény magyar hazánkat, amelynek sorsa mindig szenvedés volt; a melynek még legtermészetesebb és legszentebb jogát is drága vérral kellett nem egyszer meg-

váltania. Áld meg vig esztendőkkal, földi jókkal: aranykalászszal és mézes borággal, de mindennek fölött a szellemi és az erkölcsi haladásnak: a valódi műveltségnek halhatatlan, romolhatatlan kincsét add neki. Atyánk: az irgalmasság és a hűség találkozik e földön; az igazság és a békeség csókolgassa egymást. A te örök dicsőséged lakozzék magyar hazánkban s az egész világban. „Legyen béke, szabadság, egyetértés,“ kegyelmedből a Krisztus Jézus által. Ámen.

Mi Atyánk . . . stb.

Záró imádság.

Felséges Isten, királyok Királya: kegyes vagy és meghallgatod bizonynyal a nemzetet, mely most királyi széked elé borulva buzgón esdekel. Uram: bocsásd meg a mi bűneinket melyek reánk e zord időt hozák. Bocsásd meg az önzést, a pártviszályt. És a nagy márciusnak szellemével teremtsed ujjá lelkünket, szívéket, hogy önfeláldozással, egyetértve építsük a jelen bus romjain a jövőnek márványtemplomát: az igazság, szabadság csarnokát. A bűntudat s a megpróbáltatás lesújt bennünket mind a föld poráig, de mind az égig felemel a hit, hogy megbocsátod a mi bűneinket és nem hagyod hazánkat eltiporni. *Egy romba dőlt világ felett hiszünk egy új világot, egy dicsőbb világot. Az ablakokban égett mécsvilág: örök világosság a sir felett. Nemzeti színű zászlók tengerében eltűnik az egy-két gyászlobogó. Óh a magyar nép, a magyar szabadság meggyőzi a pokol érckapuit: meggyőzi a halál minden hatalmát. Nem csüggedünk: miénk a diadal: Szabad hazánknak hívei leszünk mind a halálig rendületlenül. Kegyelmed, Isten, minket minket úgy segítsen. Ámen.*

Jánosi Joltán.

A zsinatról.

Ha Isten kedvez és az igen tisztelt szerkesztő úr becses hozzájárulását megnyerem,* a zsinat törvényhozó munkájának befejezte után a megállapított új törvénytörvényt e lapokban folytatólágon adva a nagy közönség elé fogom terjeszteni, ellátva bírálattal, magyarázattal és összehasonlításokkal. Az összes szöveg adását szükségesnek tartom azért, mert a politikai viszonyok mostani képe kevés biztosítást nyújt a tekintetben, hogy a király által szentesített új törvénykönyv egyhamarközhasználatnak átadassék.

Addig is azonban a legnagyobb munkát végzett harmadik ülés után és a legkevesebb

* Szívesen kérem és várom.

Szerk.

munkával ígérkező negyedik ülés előtt nem fölösleges Janus székébe ülni és két irányban futólagos információt nyújtani.

A harmadik ülés munkaprogramja volt a legértelmesebb. Erre az ülésre várt az egész egyházalkotmányi rész kodifikálása, erre a liturgia, országos református lelkészi nyug- és özvegy árva-gyámintézet, kalvineum, az új énekeskönyv kérdésének és számos kisebb nagyobb kérdéseknek rendezése. Talán az előttünk álló óriási anyag hatása volt, hogy mondhatni vita nélkül siklottak keresztül fontosabb szakaszok, melyeknek fogyatékoságát felfedezni és orvosolni pedig érdemes lett volna. A hangulat álmós és kedvetlen volt a kezdetén: mi- ben része lehetett az áldatlan politikai helyzet hatásának is. Az egyes kerületek a miénk kivételével meglehetősen együtt tartottak zsinaton belül, zsinaton kívül úgy, hogy saját keretjükön belül alig-alig történt szavazat elosztás, legfőleg a dunamelléki és erdély egy két radikális reformere nem fogadta el magára nézve a klubbszerű megállapodást. Fájdalommal kell konstatálnunk, hogy a mi kerületünk számbeli túlsúlya arányát az érvényesülésben távolról sem éri el. Mi megoszlottunk majd minden fontos kérdés vitája és szavazása során; közöttünk az elvi felfogás és álláspontok oly extrémjei nyertek képviseltetést, hogy vélemény egységről szó sem lehetett. A merev konzervativizmus és reform liberalizmus nem tudták kapacitálni egymást, szavazásoknál talán már multság tárgyai is voltak, de mindenesetre káröröm tárgyai azok előtt, a kik a tiszántúli egyházkerület óriási történelmi jelentőségében, kristálytisza orthodoxiájában, számbeli és vagyoni túlsúlyában nem a nemes magyar kálvinista önérték, hanem az irigység számára találnak okot. Köztudomásu, hogy a zsinaton az általános hangulat ha nem teljes mértékben is, de nagy általánosságban a liberalizmusnak kedvezett, úgy hogy közegházunk legfelsőbb fóruma ennek az iránynak a javára hozta ítéletét és korunk jellegének törvényformájában is ezt állapította meg. Vajha a kisebbségben maradt irány az idők jelével számolna s megértve, hogy a protestántizmusnak, kálvinizmusnak igazi karakterét is ez képezi, módját nyujtaná, hogy bizonyos önértéket nem sértő fokozatos concessio során elenyésztetné itthon is a válaszfalakat, hogy nyithatnánk anyaszentegyházunknak hatalmas erőforrást a közös nagy cél egymást megértő nemes szolgálatában.

Mindjárt a 3. ülés elején nem nagy fontosságú, de mégis értékes vívmány vidította fel a hangulatot, a mikor a törvényhozás is elismerte egyedül helyes, alkalmas és lényeg-

teljesen fedő névnek azt, a mit a gyakorlat pedáns ragaszkodással kifejtett s megtartott még az írott joggal, a hivatalos használattal szemben is, újabb bizonyosságát adva, hogy az élet felett, a szabadság természetes ereje felett az írott és csinált formák természet-ellenes zsarnoksága nem soká lényegében véve egy pillanatig sem uralkodhatik, mert az élet és eleven erő lélek s ennél fogva a zsarnokság annak küszöbét át nem lépheti, lévén az ő halott uralma csak a testek felett. Református egyház iett tehát nemcsak valójában, hanem legalisan is a nevünk, bele írtuk már mi ezt a nevet eléggé a hazai keresztényiség és állami élet történetébe, nem kell azt sem barátoknak sem ellenségnek magyarázni, hogy miszerint, minek alapján vagyunk reformálva, amaz boldog önértékkel, emez tehetetlen dühvel érzi és tudja, hogy azon az alapon, a szerint a fundamentum szerint vagyunk reformálva, melyen a pokol kapui sem vehetnek diadalmat. Kitarításunk, kipusztíthatatlanságunk, intellectualis erőnk, erkölcsi megközelíthetlenségünk, egyházi egyszerűségünk, hitbeli állhatatosságunk mind bizonyítják, hogy reformálásunk evangéliom szerint való.

Mig ez felvidított, mástelől már a kezdeten elkedvetlenített, vagy jobban mondva az álmós egykedvűségbe visszazökkenette a közhangulatot az erdélyi különállás és saját magukra nézve legkárosabb képviseleti rendszer érintetlenül hagyása. Nem támadta a különállást senki sem még e sorok írója sem, közismeretű az a beteges elfogultság, melylyel Erdély százados különállásához s az ezen különállás folytán kifejlődött s úgy a korszellem által régen túlhaladott, mint presbyteri alapelvű alkotmányunk szellemébe is erősen beleütköző, de mindenkifelett az egyházi népeletet valósággal közönyre, érdeklődéstelenségre kárhóztató s a valódi egyházi élet helyére hivatalos életet állító szervezetéhez ragaszkodik, nem akartuk megbolygatni a kérdést s bent a zsinatban ellenszenvet kelteni, mert hallgatásunknak a közre nézve hasznos ellenértékét megtaláltuk abban a támogatásban, melyet Erdély más ponton a presbyteri alapelv és a jogok kiterjesztésének diadalra juttatásában nyujtott. A teljes unio emberei a nagy stylusu reform lépés helyett kaptak kielégítésül a „marad“ szó helyett „hagyatik“ szót s az „és“ helyett „illetőleget“, továbbá azt, hogy az erdélyi statutumok a törvénykönyv függelékeként ki lesznek nyomtatva s ezzel quasi törvényerőre emelve, a minek legjobban a kiváltságosak tudhatnak örülni.

Kevés szó esett a nagyegyházak kérdéséről tartalmazó 10. §. felett is. A zsinat nem bírta

belátni, hogy hasznos és előnyös-e a nagy egyházaknak külön kisebb anyaegyházközségekké szervezkedni, mert ha hasznát és előnyét belátta volna, kötelezővé tette volna vagy kellett volna tennie azt, de a káros voltát se látta be, mert akkor meg ki kellett volna zárnia a lehetőségét is. Ilyen nagy fontosságú kérdésben pedig vagy-vagyot hagyni nem szabad, az elemi kérdések oly magasan állanak a helyi viszonyok felett, hogy azoktól nem fogadhatják el a modificatio semmi befolyásoló elemét. Igénytelen nézetem szerint pedig az egység kérdése elleni kérdés s a rajta elkövetett mütét elemi károkat von maga után. Most nincs hozzá sem időm, sem terem, hogy a zsinat által elkövetett hibának horderejét részletesen adjam ki bonckésem alul; csak annyit jelzek, hogy az önálló külön kisebb egyházakká szétszaggatást egyedül subjectiv okok fogják létre hozni, az eredmény pedig annak az erőnek tönkretétele lesz, a mi nagy történelmi egyházainkat épen az egység folytán tette az egytemes egyház hatalmas védbástyaivá. Tulment a zsinat a azon a határon, a mit a cél maga megjelöl. A cél a lekigondozás, az pedig a kormányzati anyagi egység épenhagyása mellett a parókhialis körökkel elérhető. Reméljük, hogy felsőbb hatóságaink a gyakorlatban helyre hozzák azt, a mit elhibázott a törvényhozás; a mely valóságos lázzal kereste alternatívák sekélyeit és boldogan üzette magát a latitüdök nagy tengerének változatos hullámai által.

(Folyt. köv.)

Dr. Baltazár Dezső.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(65. Folytatás.)

A városi tanács értesíté a tkart, hogy a deákok esti 9 órán túl kimaradása tiltva van; a városon lakók gazdáival hivatalból már tudatta ezt; a helyi csendőség a koresmák rendes időben bezárását eszközli, különösen a „Tigris“ című fogadót, mely a közelebbi 3 év alatt több tanuló ifju szerencsétlenségének helye és szerző oka volt, szoros felügyelet alá vette. (Tk. jk. 1852. okt. 23.) A magyarországi Helytartóság 25,005 számú rendelete megújított, hogy a tanuló ifjuság zene vagy más egyéb jelentékeny jelek által tisztelgő kifejezéseket ne adjon igazgatók vagy tanítóknak (Tk. jk. 1853. jan. 26.) Annyira ment már az egyéni és külső életbe beavatkozás, hogy a superintendens elutasítás büntetése alatt megtiltotta a tanulóknak a *szakálviselést* (1853. máj. 7.) Magyarország helytartója a cs. kir. főherceg (3864. sz.) rendeletében eltiltotta a *Kossuth kalapok* viselését; kihirdette a tkar (jk. 1853. ápril. 30.) *Petrus Péter* deák, a ki 1850. suplikáns volt, 1851. áp-

rilig itt tanult, hadi törvényszéki nyomozás alatt foglyoskodék, forradalom alatti magaviseletéről a váradi hadi törvényszék felvilágosítást kért, a tanárkar tanulói pályájáról kedvező jelentést tett: forradalmi szak alatt zárva levén az iskola, magatartásáról értesítést nem adhat. (Tk. jk. 1853. jun. 18.) E fogoly deák is egyik áldozat.

Nagyvárad polgármestere Csorba János feljelentést tett a superintendensnek, hogy a váradi *pünkösti legatus* oly egyházi beszédet tartott, melynek némely tételei politikai színezetűek és botránkozatók valának, a tanárkarnak ítélni kellett. A tanárkar kideríté, hogy van a beszédben egy két botránkozató tétel, de kitiltást nem vonhat maga után, mert nyomtatott dolgozathól vétetett át, még pedig kihagyásokkal s az elmondáskor elhírtelenkedésből ki nem hagyta, vigyázatlanságnak minősíthető, mert az ifju különben törvényszerű gondolkozásáról ismeretes; a vádolt deák Fülöp Mihály contra-scriba a tanárkar színe előtt megdorgáltatott, a beszéd tőle elvétetett és megsemmisítettett, jövőre minden legatusnak egyházi beszéde *előre* gondosan át fog nézetni. (Tanárk. jk. 1853. július 30-án.)

Kovács Márton (derecskei fi) a 2. évi jog bevégezése után a theologusok közé lépett át 1852/3. első felében, szigorlat előtt azonban földesi rectornak bocsátatott ki, s a cegléd-utcai tejes boltban felségsértést (az orgyilkost éltette febr. 20.) követett el a császár ellen (1853. febr. 18.) a merénylet hire alkalmával, ügye a váradi hadi törvényszék elébe került, sorsáról tovább itt nyom nem található, hanem vele volt 8 tanuló ügyében a tanárkarnak jutott a kinos sors ítélni, a superintendens felhívására, büntetést szabni. A kar vétkesnek minősítette a bepanaszoltakat, hogy „épen azon időben, midőn az iskolai igazgatóság által *szokatlan érzésekre* s a borzasztó merényleten *megdőbbenő viseletre* s az istenitiszteleten leendő részvételre hivatott fel“ a tejes boltban megjelentek s ott fültanuvá lettek a „botránnyos tény“ elkövetésének; terhelő rájuk nézve, hogy a tény elhallgatták feljelentés nélkül; a kar kemény megdorgálásra ítélte őket a kar színe előtt, még pedig a superintendens utasítása szerint bizonyos fokozat szerint: a 3 nagyobb kora deák egyike *Figura* (későbbi neve Ábrai) Károly, szatmári fi, akkor 2. éves theologus, (kitünő) a kemény feddésen kívül a köztanításra alkalmazás elvesztésével, a többi öt kisebb deák kemény megfedéssel sujtattak. (Tkari jk. 1853. július 30.) Maga a tanárkar is igen alatta állt Szoboszlai varázsának, erős kezének, ki csaknem diktatorként intézkedett. (Midőn az akadémiai tanárokat is rendelgetni akarta a vasárnapi templomokba, egy önérzetes tanár e rendeletet ukáznak nevezte.)

Hivatalosan felhívta a kart intézkedni, miszerint a főiskola imaházában tartandó istenitiszteleten *szabály legyen*: az ismeretes *néphymnusnak* (igy kellett azt akkor nevezni: Gott erhalte) az énekkar által *minden alkalommal* a predikáció után eléneklése, sőt az énekkari gyakorlati órák is ennek eléneklésével kezdődjenek. A tanárkarnak el kellett rendelni e szabály életbe léptetését. (Tk. jk. 1853. július 2-án.)

Igy ment ez jó darabig. Ellensúlyozásul, akkor kezdé, gyakorlatba venni az énekkar Nabugodonozor operájából a „Rab zsidók imája“ megható enekét, az oratoriumban templomi énekül minél többször használta s határtalan érzéssel és odaadással zengte, kivált a végét „Érc igában nyögünk mint barom, Irgalom Szent Atyánk, irgalom.“

A császári közoktatási ministerium 1853. okt. 3-án (10,153. sz. a.) Kecskeméten Sziládi Károlynál megje-

lent „Reformáció története Magyarországon . . .“ című munkának iskolai használatát betiltotta. Tudomásul vétetett. (Tk. jk. 1853.)

Ujabb rendeletben Szoboszlai (1562. sz. a.) felhívta a tkart, hogy az ünnepekre menő tanulók egyházi beszédeiket átnézés és helybehagyás végett előre mutassák be, a lelkesektől pedig bizonyítványt hozzanak arról, hogy a legátusok a predikációkat a *helybehagyott alakban* mondották-e el? s e bizonyítványokat szoros figyelem alá kell venni. A kar intézkedett a végrehajtásról. (Tk. jk. 1853 : 41. sz. november.)

Jellemzi az önkényuralomnak az ultramontán befolyás alatt állását az, hogy az országos helytartóság 1852. (nov. 15-én, 25.710. sz. a.) mindkét hitvallású superintendenseknek a *püspöki* cím használatát egyszer smindenkorra megtiltotta. Ezt a tanárkarban is kihirdették. (Tk. jk. 1852 : 68. sz.)

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

KÖZÉLETÜNK.

Március 15-dikének ünnepe Debrecenben.

Március 15-ike A szabadságharc alatt.

Az 1849-iki „Alföld“ következő tudósítást adja az akkori márc. 15. ünneplefolyásáról: Márc. 16. Tegnap márt. 15-iki ünnepét ültük meg. E napot legméltóbban nevezhetjük a magyar nemzet újjászületése napjának, mint a melyen elrablott függetlenségét és a lenyügözött szabadságot visszanyerte. Az idő igen komor és hideg volt; és azért nem oltotta ki a honfi kebel lángoló érzelmeit, melyek a multakért búgó hálaadásban, a jövőre segedelem s győzelemérti könyörgésben emelkedtek Isten elébe. Az ünnepélyben, a komor idő dacára is, nagy számban vett részt a városi lakosság, férfiak és nők, vidéki vendégeink, az itt szállásoló lovas és gyalog sor katonaság és a helybeli lovas és gyalog nemzetőrség. Az ünnepély kezdetét ágyudörgések jelezték. Délelőtt isteni tiszteletet tartottunk a kath. és reform. templomaiban, amott 9. itt 11 órakor. Délután népünnepe és gyűlés volt a Nagyerdőn. A kath. templomban egyházi beszédet tartott helybeli káplán, Lázár. Beszéde jól volt alkalmazva a jelen ünnepe nagyszerűségéhez, és a haza komoly állapotához egész beszédét tiszta hazafiság s az igaz szólásnak leplezetlen színezete lengte át. A kath. templomból ünnepélyes díszmenetben jött a közönség a reform. nagytemplomba. Ott lovagolt az ősz hagyományiszer szabadságharcunk több vitéz katonái, köztük Guyon is. A szabadságtéren a templomig két sorral voltak felállítva a helybeli lovas és gyalog nemzetőrök, s Boeckai lovasok köztök vonult a díszmenet, a Zanini zászlóalj hangázkara harsogtatván a Rákóczi-indulóját. A nagytemplomban előbb Könyves Tóth Mihály tartott egyházi beszédet, utána egyházi főnökünk Szoboszlai Pap István mondott könyörgést. Soha alkalomszerűbben textust választva még nem hallottunk, mint a K. Tóth Mihályé volt: Eszter 9, 21 és 22-ik: „Parancsolván nekik, hogy az Adár hónap 15-ik napját esztendőnként megtartánk. stb. Szónoklata megragadó volt. A körülményeket a leghivebben ecsetelte és a Márt. 15-ike ünneplésének

okait a legelevenebben fejtegette. Buzdította a népet a kitartásra és türelemre szabadságharcunkban.

Március 15-dike 1906-ban.

A ránk zúdult nehéz idők alatt emelkedett lélekkel ünnepelt Debrecen. Az ünnepet márc. 11-dikén a debreceni munkások felvonulása és a kollégiumi Petőfi szobor megkoszorúzása vezette be. Márc. 14-én kivilágítással tüntettek a város lakosai. A tulajdonképeni évfordúlón a Nagytemplomban gyűltünk össze, a hol a Jánosi magas szárnyalású imádsága emelte a lelkeket. (Lapunk elején közöljük.)

A főiskola délelőtt az oratóriumban ünnepelt a városi közönséggel együtt. Csiky Lajos imádkozott s a beszédet dr. Jászi Viktor tartotta, a ki mély hazafiságtól áthatott, okos lelkes előadásával meghódította a közönséget és nagy szónoki sikert ért el.

Jegyzetek alapján tartott beszédét plakatirozatni kellene. Lehet, hogy lapunkban is közölhetjük. Addig is álljon itt a Csiky szinte nagy hatást tett imádsága:

Imádság

1906. március 15-én a debreceni főiskola oratóriumban.

Előfóhász.

Népeknek Királya, atyáink Istene, ki vezérlő karodon hordozod a te választottidat, s hiven szereted azokat, a kik erőnek Lelkéért hozzád folyamodnak; ki fölemeled az elnyomottat s bátorságot öntesz a csüggedezőbe, ki fönnen engeded lobogni a diadalomnak zászlaját, ha szent ügy igazáért nevedben bontja azt ki a forró lelkesedés: add, Atyánk, a te Szent Lelked erejét ez órában nekünk, hogy lélekben és igazságban imádkozzunk hozzád, s ha megalázzuk magunkat a te királyi székednek előtte, juttasd diadalomra azt a mi hitünket, hogy te, népeknek királya, Atyánk vagy mi nekünk, és szeretsz is te minket. Hallgasd meg imádságunkat, magyarok Istene! Amen.

Imádság.

Dicsérvük a te szent nevedet, örökkévaló Felség, s imádasodra nyílnak meg ajkaink, egeknek Királya! Nincsen nekünk rajtad kívül másban bizodalunk, ki az vagy ma, a ki örök időkkel ezelőtt is voltál, s ki mindennha hű maradsz magadhoz, megtartván nekünk azt, a mivel a te jókedvedben te ajándékoztál meg minket. Atyánk, te adtad nekünk, te adtad jókedvednek egy nagy esztendejében nemzetünknek e napot; te gyújtad lángra egy ily napon hazánkban a hazafui búgó lelkesedés szent tüzet, s zúgó vihar ölen e naptól hallatád népeddel a tiszta honszerelmem lágyan zengő harangszavát; Atyánk, ne vondd vissza tőlünk a te jobbkezedet, *Isten, áldd meg a magyart!*“

Vedd el a mi szívünk szomorúságát, ha szegényeknek érezzük magunkat a mi csüggettségünkben. Ha reszket lábaink alatt a föld, a melyet te adtál a mi eleinknek, és ha e miatt bánat fogja el a mi lelkünket; ha a föld hatalmasságai szegénynyé akarnak minket tenni nemzeti örömünk legédesebb javaiban: állj melénk, mi Atyánk, adj nekünk, nekünk adj igazat, s hallgass reánk kegyelmesen, ha néped imádsága himnusz-nak hangjain zendül föl trónodhoz: *Isten, áldd meg a magyart jókedvvel bőséggel!*

Te, ki immár második ezredéve vagy őriző Pásztor a népnek, s öldöklő háborúk vése s vihara között

sem hagyta azt soha magára; te, ki ismeretlen haza messzé tájairól ide vezérelvén a magyart, háromszinű tiszta lobogóját négy nagy folyó partján három hegy ormán te bontottad úgy ki, hogy lengjen az magasan, szennyezetlen fényben: Isten, jó Atyánk, e mi újabb, de kegyelmedből már régivé vált szép magyar hazánknak virányairól ismét csak a te segedelmedért fohászokodnak, mikor ingadoznak alkotmányunk sáncai, s kialakóban vannak körülöttünk az örtüzek, tégedet kérünk, hozzád imádkozunk magyar hazánkért: nagy Isten, vedd újra kegyelmedbe a te népedet, s nyujts feléje védő kart, ha küzd ellenséggel!

Adtál, Urunk, a mi népünknek vidám esztendőket; hősi csatáknak vívódó árjában győzelemre juttattad fiainak büszke fegyvereit; nagygyá s dicsőségében hatalmassá tetted egykoron a magyart! igazat monda lángoló szavú költőjével: „Óh nagy volt hajdan a magyar, nagy volt hatalma, birtoka. Magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet, dél hulló csillaga.“ De nehéz, napokat, szomorú esztendőket, gyászos évtizedeket is láttattál vele nagy számban, s megnehezédnek a te kezeid fölött. És ha ma is keserűség árja vesz körül bennünket, s életünk tengerén hajózva nem feszíti vitorláinkat vidám szellő, reményeink árboca töredezőben s nincsen hová vetnünk bizodalmunknak horgonyát: engeddd felbuzogni hitünknek szavait, add ajkainkra a szent vágyódás hangját, s tedd meg erőd és örök hatalmad szerint, a mit kérünk tőled: „balsors a kit régen tép, hozz rá vig esztendőt.“

Feledkezzél meg, jó Urunk, a mi fogyatkozásainkról és töröld ki könyvedből a mi bűneinket. Jó voltál te hozzánk, ha büntetél is minket; szenvedéseinket jószágodból tanítómesterünk avatád. Tedd előttünk a mult idők nehéz küzdelmeit ragyogó tükörré a jelenre, s engeddd, hogy a jelennek fájó képe tanulságunk legyen szebb és vidámabb jövőre. Elégeld meg, nagy Isten, a csapásokat, melyeken már átvitted nemzetünket; add vissza örömeinket, büszke boldogságunkat, s vezesd a te népedet, fénylő napsugártól környezve, nemzeti szabadsága felmagasztaló tudatának biztos kikötőjébe. Légy atyja, nagy Isten, légy ismét szerető Atyja a magyarnak hiszen „megbűnhődte már e nép a multat s jövődöt!“

Add vissza szabad hazában a mi édes szabadságunkat, jó Isten! Tedd ezt a drága emlékekben gazdag nagy napot a mi újra való megszabadulásunk szent napjává.

Atyánk Istene, ki nekünk is Atyánk vagy a Jézusban, szent hittel, édes reménységgel, gyermeki szeretettel imádkoztunk hozzád: ne vess el minket orcád elől vedd kegyelmed karjaira téged kérő, reád támaszkodó, benned bizó hü magyar népedet. Ámen.

* * *

Megáldás.

Ünnepet szenteltünk Te néked az örvendező hálaadás e nagy nemzeti emléknapiján, Urunk, mi Istenünk! És, imé, hálaadás és örvendezés helyett a bánat töredelmes hangján beszéltünk te hozzád. Mi érezzük és te tudod, Óh mindentudó, miért tettük ezt. Verd el a felhőket fejünk felől! Áraszsa ragyogó napfényt egünkre; nyisd meg eged csatornáit, hogy hulljon földünkre áldó termékenység, boldog jólét és meglegedés esője; vonj tünde szivárványt a fölöttünk elterülő égboltozatra, hogy szeretetedbe fogadod újra s választott népeddé teszed sokat szenvedett szép

magyar hazánk gyermekeit. Isten, nagy Istenünk, szabad hazánkat Óh add vissza nekünk. Ámen.

Csiky Lajos.

* * *

Az oratóriumból a ref. felsőleányiskolába ment a közönség, t. i.: a ki beférhetett. Mily nagy kár, hogy egész Debrecenben nincs olyan termünk, hol a közönséget befogadhatnánk!

De talán most ez alkalommal nem is lehetett volna ilyen terem. A közönség a délutáni ünnepeknél is is teljesen megtöltötte a kollégium udvarát és lelkesedett az ifjuság hazaszeretettől áthatott áldozatán, szép tárogatós énekein és színházi fényes diszruháin.

Gyönyörű képet nyújtott az utca és az azon hullámzó nagy sokaság. A Révész Imre temetése óta nem láttunk ennyi népet. Így ünnepeltünk. Beszéd volt szebbnél szebb és sok. Lelkesedés is eget verő. Tetteket is szeretnénk látni, vagy mi csak ünnepelni tudunk?

A tárogató, mely az ünnepen először jelent meg nyilvánosan izgató hangjával és szivbe markoló dallamaival a fégyes mult kísértete és halotti éneke volt-e csupán vagy az új Magyarország megteremtésére felhívó harci szózat? Ez utóbbinak kell lennie. Ugy hiszi

Vén diák.

Ellenvélemény

Óry Tamás „Jogos-e, méltányos-e“? kérdéseire s az azokat helyesítő cikkekre.

Óry Tamás lázári lelkész e lapok mult évi 25. számában a következő kérdéseket teszi e lap olvasóihoz:

1. „Jogos, méltányos eljárás volt-e a régebbi lelkészeknek a régi gyámintézeteket lezárni; kizárni abból az új lelkészeket? 2. Jogos, méltányos, keresztyéni, lelkészekhez illő-e némely egyh. megyei gyámintézeteknek azon eljárása, hogy az eltávozott lelkésztől — habár ez összes gyámintézeti kötelezettségének eleget tett is — jogát, pénzét, megvonja? helyes-e ez épen most a gyámintézetek lezárása után? Így pl. én circa 600 koronát vesztettem szatmári szerető lelkész testvéreim (?) gyámintézetébe. 3. Jogos és megengedhető dolog volt-e az, hogy némely egyházmegye papsága (sic!) a 10%-os országos belépési járulékot az egyh. megyei gyámintézet pénztárából fizette be? ekként az özvegyek és árvák alapját — éppen papok — privat érdekéből megcsontították.“

A jun. 17-én megjelent kérdésekhez a 33. számban Bogdán Lajos pettyéni lelkész, az 53. számban Samaritanus s a f. évi 5. számban Kósa Ede kölcei lelkész szólott hozzá többé-kevésbé a kérdést tevő szája ize szerint. (Samaritanust nem értem egészen ide, mivel a cikkét közlő lapszámot nem kaptam meg. De gyanus előttem, hogy Kósa Ede cikkében dicséretet kap.)

Én nem kívántam hozzászólni a föltett kérdésekhez. Hiszen mig mindketten Óry Tamás is, én is a szatmári egyházmegye lelkészei voltunk, többször megvitattuk ez ügyet s én, mint a gyámintézet pénztárnoka megadtam a kellő és lehető felvilágosítást Óry Tamásnak. Ha már ő akkor nem tudta az élő szó által meggyőzetni magát, hiu remény lett volna tőlem, hogy nyomdafestékben hathatósabbak lesznek szavaim. Azért pedig, hogy egy cikk alatt — melyet a hozzáértő lelkészek ép oly jól tudnak, a nem lelkész olvasók pedig

unva vagy épen nem olvasnak — nyomtatva jelenjék meg nevem, nem szoktam tollat venni kezembe. Azonban a f. évi 5 számban Kósa Ede vastag tájékozatlansággal megírt cikke nevemet is említi, és pedig úgy, hogy az bárki előtt is mélyen kompromittáló reám nézve. Ez utóbbi cikket tehát nem lehet elhallgatnom s ha már annak cáfolatára tollat fogok: engedjék meg e lapok olvasói hogy Öry Tamásnak a későbbi cikkeket szülő kérdéseire is hadd válaszoljak, mivel az ügy érdeméhez értő alapos választ én még nem olvastam e lap hasábjain.

Nem tudom, gondolkozott-e Öry Tamás barátom, midőn a hivatolt 3 kérdést föltette, másról, mint arról, hogy ő a szatmári gyámintézetben circa 600 koronát elvesztett, de merem állítani a kérdések szövege alapján, hogy ez az a bizonyos *fontos* gomb, melyre aztán a nagy általánosság kabátja föl van varva s megengedem, hogy igen ügyesen. Azok előtt, kik a gyámintézetek alakulása, fejlődése történetét ismerik, kétségtelen ez, és nem lehet más oka annak, hogy Öry Tamás kérdései csak azokat szólaltatják meg, kik a kérdést alaposan nem ismerik.

A gyámintézetek — azt hiszem — mindenütt összeköttetésben voltak az özvegyi kegyeleti évvel. De beszéljünk csupán a szatmári egyházmegye gyámintézetéről, hiszen ez van támadva az általánosság leple alatt.

Ennek az adományokon és alapítványokon kívül főjöveldelmi forrása volt, mely az alaptőke gyarapítására szolgált, a kegyeleti év jöveldelme — t. i. ott a hol özvegy nem maradt, — és a tagok részvénydíja. És a míg az özvegyek kegyeleti év gyanánt kapták nehaj férjük egy évi lelkészi jöveldelmének fele részét az utódtól vagy élvezték az egészet s káplán gyanánt tartották és fizették az új lelkészt: a legtermészetesebb osztó igazság volt az, hogy a hol özvegy nem maradt, ott az utód első évi jöveldelmének felét az özvegyek és árvák gyámintézetének szolgáltassa be. És ezt kellett tennie a nélkül, hogy *pusztán ezáltal a gyámintézet tőkéhez és jótéteményéhez valami jogot szerzett volna.*

Ezen igazságon dől meg az Öry Tamás két első kérdése.

Szó sincs róla, hogy terhes ne lett volna ez mindenkor mindenik lelkésznek, de így alkották meg az alapszabályokat őseink s bölcsen, mert a gyámol nélkül maradt özvegyet és árvákat kellett akkor első sorban tekinteni s nem az ifju, magános új lelkészeket, de ezek is tudván azt, hogy ezek csupán elődjük özvegyét s ha az nincs, az annak jogát öröklött gyámintézetet elégítette ki, s tudván azt, hogy ez által azon alaptőkét növe'li, melyhez a maga, illetve özvegye jogát a további s egyedül jogot adó 50 frt részvénydíj által megszerezheti, — nem zugolódtak, mivel tudva ezen feltételek alatt foglalták el lelkészi állásukat; valamint Öry Tamás is.

A zugolódás a gyámintézet ezen rendelkezése ellen csak akkor kezdődött, midőn az országos gyámintézet felállított s az újabb lelkészek a *helyi gyámintézet nélkül is* biztosítva érezték özvegyeiket; jogtalanak és méltánytalannak pedig akkor is csak azok közül mondták némelyek (őh akkor sem mindnyája,) kiknek a lelkész jelöltek fogytával az egyházmegyét addig elkülönítő válaszfalak leomlása után sikerült más egyházmegyébe menni át, mi — emlékezzünk csak egy évtizeddel vissza — akkor ritkán történt meg.

Az ifjabb lelkészeknek a helyi gyámintézet terhes alapszabálya ellen zugolódása magyarázza meg, hogy midőn az egyházkerület megszüntette a kegyeleti év

intézményét, megszüntette a gyámintézetnek ehhez fűzött jogait is, de mivel az új lelkész nem segítette sem az előd özvegyét, sem a gyámintézet tőkét, természetes és így jogos és méltányos is lett, hogy azok, kik nem lettek tagjai a gyámintézetnek, bezárhatták az új lelkészek előtt a gyámintézet ajtaját. De hiszen épen ez volt az új lelkészek óhaja is „nem fizetni s inkább tag sem lenni, mint megadni a félfizetést és részvénydíjat s tagnak belépni.“ Volenti pedig non fit injuria; De így aztán bezárattott azok előtt is a gyámintézet, a kik a mások által terheseknek talált feltételek alatt is beléptek volna abba.

A gyakori változások eredményezték pedig már sokkal korábban azon szakaszt az alapszabályokban, hogy az egyházmegye kötelekéből kilépő tag visszakapja a jogot adott 50 frt. részvénydíjat, a mely által belépett a gyámintézetbe, de a melynek vissza vétele által ki is lép abból; azon összeget azonban, melyeket a kegyeleti év megváltására fizette: nem kapja vissza, a mint pl. azon lelkész, ki azt özvegynek nem gyámintézetnek fizette, *nem kaphatta vissza azt az özvegytől.*

De mondjuk hogy a 100 korona részvénydíj pénz hagyása ellenében — mert a fentiek szerint csak ez jöhet számításba, — fentartaná a gyámintézet a távozó lelkész jogát s elhalta esetén özvegyének adná az évi 200 kor. osztalékot: a mostani gyakori változások mellett nem lenne e rövid idő alatt abnormisan magas a tagok s természetesen az özvegyek száma is s nem vezetne-e ez vagy a gyámintézet csődjéhez vagy az osztaléknak mélyen leszállításához?

Ezekben — gondolom — kellően megvilágítottam a 2 első kérdést. A 3-ik kérdésnél szintén nem gondolt Öry barátunk az előzményekre. Hiszen igaz, ő már kongruát, sőt káplántartási általányt is kapott, midőn lelkész lett! Minek törödnék hát azokkal, kik talán évtizedeken át felényi vagy még kevesebb jöveldemből tengették magukat és családjukat? Csak bíráljunk és kárhoztassunk, még akkor is, ha nem ismerjük alaposan az ügyet, melyet bírálni és kárhoztatni akarunk!

Igenis, a szatmári egyházmegye gyámintézete az országos gyámintézet felálltakor kimondotta, hogy a 10%-os belépti járulékot tagjai helyett fedezni fogja; de ugyanakkor kimondta azt is, hogy az özvegyek és árvák jogait csonkulni nem engedi s a 200 kor. évi osztalékot, melyet akkor megbirt a tőke, lejjebb szállítani akkor sem fogja, ha csak addig is, — míg a tőkét helyre nem állítja, — a tőkéből kellene is fedezni; azt pedig nem csak ígérte, hanem meg is tette hogy a tőke helyreállítására mindent elkötetett s azon 7—800 kor. tőkét — mit e célra fölhasznált — más forrásból sokszorosan visszatérítette a gyámintézetnek.

Sajnálom, hogy állításomat pontos szám adatokkal nem bizonyíthatom, de most már nem állanak azok rendelkezésemre.

Am vitassák, — hiszen vitatni mindent lehet, hogy volt e joguk az akkori tagoknak ily uton — *a meglevő özvegyek és árvák károsítása nélkül* — könnyíteni az akkor még kongrua által nem könnyített terheiken; megengedem, de én állítom jó lélekkel, hogy volt jogunk, mert az akkori özvegyek megkapták és kapják ma is az évi 200 koronát s ha — feltéve, de meg nem engedve — a tagok nem tudták volna vissza téríteni az elvont összeget: akkor is legfeljebb saját nőiknek és árváiknak ártottak volna, a mi talán még Öry Tamás szerint is jogukban állott. Azoknak a nőknek és gyermekeknek pedig ismétlem, *kongrua előtt* volt, — nagyobb szükségük volt akkor a segítségre.

A 3 kérdés kimerítése után nincs kedvem, de nem is izlésem szerint való kiterjeszkedni a gunyra, melylyel fordul Öry Tamás a 2. kérdésben „a szatmári szerető lelkésztestvéreim“ után? — Itéljen felette az olvasó közönség, jogos-e méltányos-e ez? — Csak annyit mondok még neki, hogy ha én is úgy gondolkoznám mint ő, akkor én is szórhatnám most már a hirlapi menyköveket a szatmári gyámintézet ellen, a melybe én többet, mint 750 koronát tettem a kegyeleti év váltásául — pedig még akkor kongrua sem volt — s a mely engemet is kizárt, — az az distingváljuk, melyből én is kiléptem az alapszabályok értelmében, midőn a szatmári egyházmegyétől nemrég eltávoztam s a melytől nem kérek és nem várok ezután semmit, bár több mint 10 évig — a jegyzőkönyvek szerint elismeréssel működő pénztárnoka voltam annak a gyámintézetnek s így talán a kegyeletévi fizetésen felül is használtam annak valamit.

És most a Kósa Ede ur gunyos szavaira kell, nem válaszolnom, hanem elmondanom a való, de ő általa elfordított, letagadott tényét. Igaz, Kósa ur nincs bevéve a szatmári gyámintézetbe, miután annak ajtaja az ő kölcei lelkészszé lételekor már be volt zárva. De nem is követel tőle egy fillér kegyeletévi jövedelmet sem, annyival kevésbbé részvénydíjat, hanem követeli azon 3 és fél havi időközi lelkészi fizetést, mely azon időre esik, midőn a volt lelkész már eltávozott, ő pedig még nem volt meg választva, de a mely jövedelmet ő az őt megilletővel egygyüt felvett s kötelezte magát, hogy azon őt nem illető összeget egy év alatt a gyámintézet pénztárába befizet, de tudtommal még ma sem fizetett be, pedig annak már nem is egy, nem is 2 esztendeje.

De nem is ebben a *sérelmes* ügyben intézett ő én hozzám kérdést, hiszen erre írásban meg van talán még most is nálam a közös megállapodásunk, hanem kérdezte azt, hogy ő tehát nincs-e s nem lehet-e semmi összeköttetésben a szatmári gyámintézettel? Erre a kérdésre adtam én azt a választ, mely neki az azóta eltelt pár év kódén át „ibisz-redibisznek“ tetszik, hogy a gyámintézettel nem, mert abba új tagot nem veszünk fel, de ha a zsinat az országos nyugdíjintézetet fel nem állítja, akkor a szatmári gyámintézet nyugdíjintézet is lesz s mint ilyennek jogos és kötelezett tagja leendő s majd akkor, de csak akkor, abba fizetni is kell! Igy is phantasmagoria ez, Kósa ur! Pedig én akkor is így mondtam el!!

Még egyet kell megvilágítanom a Kósa ur frázisai közül, hogy t. i. „a szatmári egyházmegyébe jöven, itt a belépési díjat az orsz. papi özvegy-árva gyámintézet részére kongruamból lefoglák.“

Ez így kérem, nem egyezik a valósággal. Belépési díjját a rendes lelkészi fizetése után nem vett Öntől az az országos gyámintézet sem. Ugy terjesztette föl az Ön ügyét ez a lesajnált bizottság, hogy a gyámdíj befizetés által a kölcei lelkészi jövedelem után első 10°/_o ki van egyenlítve. Hanem igenis, lefoglák kongruájából, mint másébol is, a ki nem fizetett a 2¹/₂^o/_o járulékot és a 100—100 kor. kongrua szaporodás után eső 10—10 kor. belépési díjat. Ez a kérelem és jogtalan eljárás, hogy ezek alól nem mentették föl?

Ugyan mit szólna Kósa ur maga is hozzá, ha az a bizottság kötelességét megszegve nem róttá volna ki s nem vette volna be rajta? Vagy akkor volna, s csak az a jogos és méltányos, ha nem fizetünk? Ugyan, ugyan!

Több mondani valóm nincs; így is elég hosszú

voltam, a miért készséggel is kérek bocsánatot e lap olvasóitól, kivált azért, hogy ezen inkább magán, mint közügygyel elvontam a tért egy talán mindnyájunknak inkább tetsző közérdekű közleménytől. — Az az mégis kérdem e lapok mélyen tisztelt szerkesztőjét, hogy nincs-e a szerkesztőségben egy rosta, melyen a privát érdeket szolgáló és feltűnési viszketegből keletkező kérdések és cikkeik kihullanak?*

Tenke, 1906. február 26.

Kassay Béla

ev. ref. lelkész.

KÜLFÖLD.

Amerikai egyházi élet.

E földrész vallásos életére gondolva önkéntelenül azon felekezeti choasz jut eszünkbe, ami itt uralkodik. Csak a jelentékenyebb denominációk száma 28 s ezek mindenike számos alfajra oszlik; egy olyan népes városban, a minő Chicago, 144 vallásfelekezet található fel. Hogy ez az óriási és indokolhatatlan széttagoltság nem válik előnyére a Krisztus egyházának, mely az első pünköst ünnepen egy Léleknek indításából állott elő: e felekezetek és szekták mindenike belátja és érzi; innen magyarázható meg, hogy 1905. november 15-én tizenkilenc millió hívő képviselőjében harminc evangéliumi protestáns felekezet megbízottjai tartottak New-yorkban közös konferenciát, hol a nevezetesebb denominációk közül az episkopális, presbyterián, kongregacionális, református, methodista, baptista, tanítványok (disciples) és egyesült atyafiak (united brethren) képviselői voltak jelen. Az értekezlet trinitáriánus alapon állván az unitáriusokat kizárta. A konferencia elnöke Whitaker philadelphiai episkopális püspök volt s az evangéliumi protestantizmust közösen érdeklő ügyek (házassági elválások korlátozása, mértékletességi mozgalom, szociális kérdések, evangélizálás) képezték megbeszélés tárgyát. Ez értekezlet egyszersmint a különböző evangéliumi irányzatu felekezetek spiritualis egységét is kifejezésre juttatta, sajnos, hogy az organikus egység előkészítéséhez hozzá sem fogott. De még így is örvidenünk kell a különböző protestáns felekezetek testvéries együtt munkálkodásán; egy ilyen konferencia tartása már évszázadok óta forró óhajlás és imádság tárgya volt Isten embereinél. Kálvinnak 1552-ben Crammer anglikán érsekhez írott leveléből tudjuk, hogy Krisztus egyháza széttagoltságának orvoslása végett tiz ocean áthajózására is késznek nyilatkozott. Talán a huszadik század elhozza azon időpontot, amikor az evangéliumi hit hivei mind az öt földrész tájairól képviselve lesznek egy hatalmas, tenni vágyó és alkotásokat felmutató értekezleten s így a következő évszázadok folyamán talán teljesedésbe mennek örök Főpapunknak eme könyörgő szavai is: „könyörgök, hogy mindnyájan egyik legyenek.“ (Ján. 17: 20—21.)

* * *

Az amerikai magyar reformátusok egyházi életé-

* Van, de a gyámintézet ügye nem ilyen privát ügy s ha szinte ilyen kérdések is lappanganak alatta, azoknak nem az elhallgatás, hanem a cáfolás az orvossága. Szerk.

ben is nevezetes, mondhatni korszakot alkotó esemény történt: 1905. december 12-én megalakult az amerikai ref. egyház fenhatósága alatt álló magyar egyházmegye. Addig ugyanis a magyar nem csatlakozott gyülekezetek az angol és német nyelvet beszélő egyházmegyékbe voltak beosztva, de az összetartozandóság, együtt munkálkodás elvénél fogva most már önálló magyar egyházmegyébe tömörültek. Ezen testületbe nyolc egyházközség tartozik, rövid időn belül csatlakozni fog még négy. Az egyházmegyének Csutoros Elek clevelandi lelkész az elnöke (mivel az amerikai ref. egyház nem „püspöki szervezetű, az egyházmegye feje sem viselhet” „esperes” nevet.) Ludman Sándor loraini lelkész pedig a jegyzői tisztet tölti be. Így tehát két magyar egyházmegye van jelenleg az Egyesült államok területén, melyek közül az egyik a hazai, a másik az itteni ref. egyház felügyelete alatt áll. Ezzel kapcsolatban emlékezem meg a Dr. Antal Géza missziójáról is, ki már hónapok óta fáradozik a rend helyreállításán. Már eddig is sok eredményt vivott ki: a két párt közötti ellenségeskedés tüze kihamvadt. E hónapban már az amerikai ref. egyház belmissziói bizottsága előtt is szóba került, a magyar egyházi ügyek rendezése, de az ügy az áprilisi gyűlésre halasztatott.

* * *

Amerikában mint egységes felekezet a római kath. egyház számlál legtöbb hívőt, a mennyiben a kommunikáló tagjainak száma tíz millióra rug. Utána a *methodisták* következnek hat és negyed milliói urvacsorázó egyházzal. Az amerikai *methodisták* kezdetben az anglikán egyházhoz tartoztak szervezeten, de midőn 1784-ben a londoni püspök megtagadta tőlök a lelkészek avatását és kiküldését, Wesley Coke Tamást avatta fel püspöknek s Whatcont Richárdot és Vasy Tamást presbitereknek. Így az amerikai *methodismus* püspöki szervezetű, noha az apostolica successora nem tartanak igényt oly értelemben, mint az anglikánok. Hitvallásuk, mint általában az összes *methodistáké*, az anglikán *confessio* 39. tételéből alkotott, 35 pontot számláló kivonat. Óriási eredményt értek el tizenkét évszázad leforgása alatt s ezt az őket jellemző előkeresztységnek és evangéliumi buzgalmoknak köszönhetik. Amint ez érdemökre válik, viszont elvitázhatatlan, hogy a pietismus ferde kinövésaitől sem mentek teljesen s az ő szellemök épen az, a mi az Spenceré és Zinzendorfé volt. Az amerikai *methodisták* 17 felekezetre vannak oszolva, melyek közül nevezetesebbek 1. a *methodista episcopal* felekezet, mely legrégebb és legnépesebb; 2. *methodist protestant*, mely az előbbiből a püspöki kormány forma helytelenítése miatt vált ki; 3. *wesleyan methodist*, mely a rabszolga-kérdésben tanúsított liberális állásfoglalása miatt nem akart többé az anyafelekezettel közösködni s a következő évben 1844-ben ugyan e miatt még nagyobb arányú secessio történt s 4. e felekezet neve: déli *methodist episcopal*; 5. *calvinistic methodist*, mely az előbbiektől eltérőleg a predestináció tanát vallja; 6. *congregational methodist*, mely elveti a püspöki alkotmányformát s minden gyülekezet önmagát kormányozza; 7. *afrikai methodisták*, hova a négerek tartoznak.

Missziói tevékenységüket eléggé igazolja azon körülmény, hogy külmisziói célra másfél, belmisszióra egy millió dollárt áldoznak évente, a iszákosság, dohányzás, táncolás és színházak ellen harcolnak, ők viszik a vezérszerepet. Vasárnapi iskoláik és ifjusági egyleteik

virágzó, napról-napra erősödők. Istentiszteleti rendjük az anglikán rítus egyszerűsítése, de az imádságokat lelkészeik mindig szabadon, rögtönözve mondják, míg ellenben a sákramentumok kiszolgáltatásával, ordinálásnál és házasságkötéseknél az egyház első századaiból fenmaradt változatlan liturgus formákat használnak. Náluk valóban az evangéliumi szellem, a gyakorlati életben nyilvánuló keresztényiség a lényeges vonás, a szertartások mellékesek, a hívők szabad tetszésére van bízva, hogy a keresztelésnél a leöntő, vagy bemeztési formát használják s az urvacsorát állva, vagy térdelve fogadják. S noha ekként a *methodismus* az orthodox, pietista prot. keresztényiséggel azonos, ujjabbkori theológiájuk mégsem kerülhet ki a német egyetemekről kiáradó sok részben hasznos, sokban pedig káros hatást s náluk is feltalálható immár az ugynevezett liberális theológia, mely a *methodista* hittanba bizonyos változtatásokat kíván előidézni. Az ujjító *methodista* theológia főképen a következő hittételek körül forog. A *biblia inspiratiójára* nézve egy hittudósok (Vatszón) a múlt század elején a betű szerinti illetés elméletét vallotta a csodákról így irt: „Az Istentől származó kijelentés legfontosabb s legalkalmasabb bizonyítéka magára a kijelentésre nézve külsőleges s a csodák az isteni kijelentés abszolut bizonyosságainak tekintendők.” A múlt század végén egy másik *methodista* író (Pope) a betűszerinti inspiráció tanát elvetvén úgy vélekedett, hogy „az örök igazság méltósága követeli, hogy a fősulyt ne a csodákra fektessük s ne kizárólag a csodákra. A legnagyobb csodák, melyek a kijelentésnek bizonyosságai, magában a kijelentés lényében találhatók fel. Krisztus és az általa alapított vallás substantiája a legfőbb csoda.” 2. *Az eredendő bűn* tanát többen száműzni akarják a 2. hittételből hol ez áll. „Krisztus áldozat lón az embereknek nem csupán eredendő, hanem cselekedeti bűneiért is. 3. *Krisztus személyisége és munkája*. A *methodista* hitvallás 2. pontja a Krisztusban levő két természet egyesülését az athanasium hitidom szerint vallja, de az ujjabb theológusok a genesis (Fill. 2. 7.) tanát tolván előtérbe, az Úr megüresítési állapotját csak másodrangúnak tekintik az eredeti és normális logos állapot-hoz viszonyítva s ugyancsak szerintök az Urnak érettünk bemutatott áldozatja incarnatiójával kezdődött, kereszt-halála csak a váltság betetőzése lévén, *míg* a hitvallás az áldozati ténykedést a váltság-halálra terjeszti ki. 4. *a megszentelődésre* Vezley nagy sulyt fektetett, a mi az ujjászületés után következik be s olyan állapot, melyben az ember teljesen Istennek Leke által kormányoztatván nem győzhető le a bűn hatalma által, míg az ujjabb írók szerint a santifikáció a regenerációval azonos s a bűnök feletti győzelem az akaratevő szilárdságának és érettségének tulajdonítható. 5. *az eschatológiai* tannál modern theológusaik tagadják a betű szerinti vett pokoltüzet. Noha ekként a tanban ingadozás mutatkozik is, a mindennapi életben nyilvánuló gyakorlati keresztényiség fontosságát illetőleg mindannyian egyetértenek s virágzások a mellett tesz tanubizonyosságot, hogy minden *methodista* ma is vallásalapítójuk szavaival imádkozik ekként. „Isten ne engeddd, hogy én haszontalanul éljek.” A *methodismus* jó oldala az evangéliom hatalma! fogyatkozásai pedig szemrehányás gyanánt állanak előttünk, hogy hát nálunk, kik hibáinktól mentek vagyunk, hol van az evanéliumi erő és élet?!

Cicago Ills. 1906. január 18.

Nánássy Lajos.

GYÁSZROVAT.

SZEGEDI KÁROLY
1834—1906.

Egy kiváló pappal s a szó legigazabb értelmében vett jó emberrel lett nemzetünk újra szegényebb. Szegedi Károly békési lelkész költözött el a seregek Urához. Utolsó percéig buzgón végezte kötelességét s valóban munkaközben oltotta ki nemes életét a halál (szivszélhüldés). Jóltevője volt a szegénynek s szegény rokonainak, így hát vagyont nem is hagyhatott maga után. De minden földi kincsénél becsesebb emléket helyezett el vele érintkezett embertársai szívébe: szeretetet és tiszteletet, melyek nevét sokáig fogják megőrizni.

A Körös-Maros közének egykori metropolisában — mint Baronyai Decsi János nevezi — Békésen látta meg a napvilágot: 1834. augusztus 12-én született szegény sorsu, iparos szülektől. Mint nem életrevaló gyenge gyermeket már a következő napon megkereszteltették az egyik lelkészi lak azon szobájában, mely később 39 éven át hivatalos helyisége lön. Félénk, gyenge, beteges gyermek volt nyolc éves koráig. Hat éves korában hetekig feküdt eszméletlenül s percről-percre lesték halálát. Gyengeségére való tekintettel csak nyolcadik életévében, az 1842. év május havában adták elemi iskolába s minthogy jóval az iskolai év kezdete után került fel, utolsónak ültették.

Az év végére azonban elsővé lett s ezt a helyet azután meg is tartotta mindvégig.

Az 1845. év szeptember havában Hajnal Ábel békési ev. ref. lelkész, a békés-bánáti egyházmegye későbbi nagyhirű esperesének kezdeményezésére több békési szülő, az ev. ref. egyház támogatásával Ladányi Áron, majd egy év multával Gere Ferenc (később nagyszalontai tanár) személyében professzort hozatott Békésre, a ki a gimnáziumot végezni kívánó 20—25 gyermeket a gimnáziumi tanátárgyakra oktassa. Kiváló szorgalmára és példás magaviseletére való tekintettel 1845. szeptember 29-én e gyermekek közé a teljesen vagyontalan Szegedi Károly is fölvetetett és olyan példás szorgalmat tanusított, hogy a 6 gimnázista osztályt öt év alatt, 1850. őszén kitűnő eredménnyel elvégezte.

Ez év október havában — az iskolai év novemberben kezdődött — a debreceni ev. ref. főiskolába ment. Nehéz anyagi viszonyok közt élő édesatyja összes pénzét, 9 pengő forintot átadta tudományos pályára lépett fiának és hosszú időközökben küldött, csekély értékű élelmiszereken kívül, tanulói pályáján szüleitől több segítséget nem is kapott. Elképzelhető ennél fogva hogy rendkívüli nélkülözések között, másolásból, legatiókból tengette életét az 1854. évig, a mikor a debreceni főiskolában a konviktus felállítván s Oláh Károly nemes debreceni ügyvéd mellett állandó irnoki alkalmazást nyervén, állapota jobbra fordult.

A rendkívüli nélkülözések mellett is Szegedi helyét megállotta s már az első iskolai félévben 80 társa között hatodik kitűnőnek küzdötte fel magát s ezen helyét teológiai pályájának az 1856. év őszén történt befejezéséig állandóan megtartotta.

Az 1856. év őszén, kitűnő bizonyítvánnyal, a füzesgyarmati ev. ref. egyházba hivatott meg iskola-

rektorul, s hogy a lelkésznek az úrvacsora-osztásnál segédkeziessék, az 1857. év július hó 1. napján az első papi vizsgálatot Debrecenben jeles eredménnyel kiállotta.

Füzesgyarmati rektorságának ideje alatt 1860. október 8-án vette nőül Szabó János nemes sáréti mérnök (Szabó Jánosnak a békés-bánáti ev. ref. egyházmegye nagynevű *esperesének atyja) árva unokahugát, Szabó Esztert, a kivel 26 évig, 1886. március 27-ig élt boldog házaseletet. Füzesgyarmaton máig is emlegetik mint a kötelességtudásnak mintaképét és kiváló tanítót.

Az 1862. év szeptember havában a békési ev. ref. egyház és legelőbirtokos lakosság által az ev. ref. egyház vezetése alatt megalapított békési gimnáziumba hivatott meg tanárnak, esperesileg segédlelkészi teendők végzésére is kibocsájtván. Bizonyítványai és az egyház jegyzőkönyvei tanári működéséről a legnagyobb dicsérettel és elismeréssel emlékeznek meg és életben levő, ma már előrehaladott koru tanítványai most is hálás szívvel emlékeznek vissza a szigorú, de igazságos és tanítványai kiképzése körül fáradságot nem ismerő tanárra.

Lelkészi jellegét fen akarván tartani a tiszántuli ev. ref. egyházkerület akkor alkotott új szabályzata értelmében, tanárkodásának harmadik évében, 1865. aug. 9. és 10. napjain kitűnő eredménnyel teszi le a második lelkészképesítési vizsgálatot. Hogy tanári működése a nagyközönségnek is meglegedésére szolgált erre bizonyosság az a körülmény, hogy midőn a békési ev. ref. egyház egyik lelkészi állása megüresedett 1867. március 26-án a békési ev. ref. egyház egyik lelkészévé választotta. Ez időponttól 1906. évi január hó 20-án bekövetkezett haláláig, tehát 39 éven át volt a békési ev. ref. egyház lelképásztora.

Lelkipásztorkodása kezdetén Hajnal Ábel esperes mellett mint az egyház fiatalabb lelkésze és a helyi munkabeosztás szerint az iskolaszék elnöke, lelkészi hivatalos teendői mellett, különös előszeretettel foglalkozott az iskolaügy fejlesztésével s a pontos kötelességteljesítés szigorú megkövetelése mellett nagy súlyt helyezett arra, hogy a tanítók őt mindenkor jóakarójuknak s barátjuknak tartsák. A Hajnal Ábel kiváló erélye mellett bizonynyal az ő buzgalmának s gyakorlati szakképzettségének tulajdonítható, hogy az idő alatt a békési ev. ref. egyház elsőrangú iskolákban bővelkedett.

Társadalmi téren is igyekezett hivatásának megfelelni. A közművelődés terjedésére olvasóköroket létesít, megalakítja Békésen az első temetkezési egylet oly elővigyázatosan, hogy az egylet ma is virágzik s 40—50,000 korona vagyonnal rendelkezik.

A békés-bánáti ev. ref. egyházmegyének Békésen 1874. március 18—21. napjain tartott közgyűlése alkalmával az egyházmegyei közgyűlés összes tagjait a békési ev. ref. egyház híván vendégül s az egyháztanács megbízásából az ellátás ügyeit Szegedi Károly, az ifjab lelkész vezetvén, a fáradoalmak hosszú időre ágyba döntik, segédre szorul: de egy év alatt teljesen kiépül.

Az 1876. év május 18. napján Hajnal Ábel súlyos betegségbe esik s hivatalos teendőinek, az egyház kormányzatának vezetésére képtelenné válik. Szegedi átvészi az egyházkormányzatot is s hat éven át, a mig hosszas vajadás s egy már megválasztott lelkésznek (Csák János teológiai tanár) váratlan elhunytá után újból választott tisztársa Hajnal Ábel helyét elfoglalja, viszi azt szigorú kötelességtudással egyedül: a békési ev. ref. egyháznak az új iskolák felállításával felszaporodott adóságát kifizetteti, a békési ev. ref. gimnázium

fejlesztését megkezdi. Fáradtságos munkáját és buzgalmát Hajnal Ábel fiának, a békés-bánati ev. ref. egyházmegye késői gondnokának, Hajnal Istvánnak és az egyházmegye tanácsbírói székebe emelkedett fiának segítségével mellett siker koronázza, megéri a mit élete végcéljának tekintett a békési gimnázium főgimnáziummá fejlesztését és diszes. új épületbe beköltözését, sőt életének utolsó évében megéri a békési ev. ref. egyház nagyságára messze földön híres templomának és tornyának restaurálását is.

Életének utolsó évtizedében testi gyengeségénél fogva lelkési funktiók teljesítésére csak kivételesen vállalkozhatik; idejét az egyházkormányzat vezetése különben is nagyon igénybe veszi. Azonban a békési ev. ref. egyháztanácsnak a millenneumi évben hozott határozata következtében ez idő alatt a békési ev. ref. egyház történetéhez gyűjti az adatokat s munkálkodásának eredményeként annak két részletét: „A békési ev. ref. templom története” és „A békési ev. ref. egyházban szolgált lelképásztorok” czímen saját költségén nyomtatásban is kiadja. Mindenkor jóleső örömmel fogok reá gondolni, hogy e munkálkodásában adatok közlésével magam is némi szolgálatára lehettem.

Első neje, Szabó Eszter 1886. márc. 27-én elhalálozván, 1888. okt. 15-én nőül vette első nejének édes testvérét, Szabó Juliánnát, a ki korán özvegyesre jutván, már az 1863. évtől kezdve családjának tagja s gyermekeinek valóságos második anyja volt.

Temetése két lelkésztársának és ezrekre menő gyászoló közönségnek részvétele mellett 1906. január 22-én ment végbe a békési ev. ref. egyház templomában könyörgéssel. Az óriási templom szűknek bizonyult a gyászoló gyülekezet befogadására. Dombi Lajos esperes mondott itt költői szépségekben gazdag verses halotti imát, a sírnál pedig lelkésztársa, Kecskeméti Ferencz országgyűl. képviselő mondott sirbeszédet.

Özvegyén kívül négy gyermeke maradt, kettő özvegyének szárnyai alatt; egyik leánya Kolumbán Áron kötegyáni lelkész neje; fia Dr. Szegedi Kálmán békési ügyvéd pedig a békés-bánati ev. ref. egyházmegye tanácsbírája, ügyésze, egyházkerületi képviselője s a legközelebbi zsinaton póttag.

Kegyelete jeléül a békési ev. ref. egyház presbiteriuma temetési költségeinek viselését és özvegyének 1906. október 1-ig férje javadalmában meghagyását határozta el.

... Betegeskedésem miatt nem mehettem el temetésére, hogy hálámat azért a sok jószágért, melyben valamikor mint szegény tanulót engem is részesített megjelenésemmel is kimutathattam volna. Legyen e néhány sor, melyet emlékezetének e helyen szentelek, halavány tükre ugyan csak a nemesen megfutott életpályának, soha el nem évülő hálám tanubizonyosága.

Áldás emlékezetére.

Dr. Borovszky Samu.

A furtai ev. református egyház története.

(Folytatás.)

1847-ben megújítják a templom korhadt zsindey tetőzetét. Molnár Péter kispóst 200 frotot ad reá.

1853-ban Huzli Károly kispóst a legelő jövedelmét a reform. egyháznak engedi át, hogy abból a templomot ujonnan felszerelhesse. Megjegyzendő — mondja a régi irás — hogy miután az egész Acsás az

egyház évi használatába adatott, ebből körül belül bejött volna 15 ezer vf. Azonban a már tilalom alá vett s kaszálónak kiosztandó legelőt a jószág némi megszorulása miatt akkori főbíró Veres Mihály önkényesen felszabadította s ez által az egyházat a reménylett szép jövedelemtől, mely torony építésre lett volna szánva elütötte. És hogy a fentebbi 3000 vfs. is az egyház részére megnyeretett P. Juhász Sámuel és Sólyom Gergely buzgó lakosoknak köszönhető, a kik az önkényesen felszabadított legelő egy részét lelkész közbe jöttével elcsóvázták, kaszálóval eladták. Ebből az összegből részint a torony fedelének, részint a templom kül és belcsinosításának, a templom s lelkész lak előtt huzott lécz és deszkakerítésnek költségei fedeztetek. Jutott ebből még a következő évben öntetett harangra is.

1854 Karácsony ünnepére öntették ezt a harangot. 1849-ben történt, hogy a furtaiak régi kis harangjukat önként felajánlják a kormányoknak, hadd öntessen belőle ágyut a haza védelmére. A harangot azonban nem használták fel s az aradi várban maradt, s az ezt elfoglaló császáriak kezébe jutott. A felirásból furtai tulajdonnak ismertetvén fel, 1850-ben kegyelmes leírás érkezett a furtaiakhoz, hogy ha harangjukat kényszerítésből addák át a foradalmi kormányoknak, folyamodjanak érte, svisszanyerik. E leirat után tartott presbiterialis gyűlésen egyik presbiter azt mondta: „mi nem erőszakra de önként adtuk oda harangunkat, veszen inkább a harangunk, csak maradjon meg becsületünk” — és a harangért nem is kérvényeztek. Öntettek helyébe nagyobb, négy mázsást, 1275 frt. költséggel.

Az elnyomatás szomorú korának vannak még más feljegyzésre méltó eseményei is.

Egyik a híres 1859 szeptember 1-i patens, a melyet a lelkész 1860 március 4-én presbyteri gyűlés elé terjeszt, mert lelkiismerete nem engedi, hogy engedelmeskedjék annak a miniszteri rendeletnek, a mely e császári patensnek templomban felolvasását rendeli el. Felhívja az egyháztanácsot, hogy e fontos ügyben nyilatkozzék. A presbyterium kimondja, hogy ez ügyben mint egyes egyház nem intézkedhetik, mert ez az egyetemes zsinatra tartozik. Különben sem cserélheti föl az 1790-iki örök törvényt, a melyen mint alapon áll valóságunk szabadságunk, nem cserélheti fel oly ideglenes törvénnyel, mely kegyelmi térre vezetné egyházunkat. A nyilatkozatot aláírják Ember Károly lelkész, Török Sámuel gondnok, Korda János, Veres György, öreg Juhász János, Bói István, Juhász János, Kállai s György, Kállai János, Veres Mihály, Herceg István, Sólyom Gergely presbyterek.

A másik eset az adóvégrehajtás, 1861 júliusban Veres György kurátort meglepik a császári katonák, hogy rajta az egyházi hátralékos adóját behajtsák, s ott alkalmatlankodtak nála kegyetlen szízzel akkor is mikor fia a halállal vivódott.

De vannak ez időből szép emlékeink is.

1857-ben, a földek osztásakor, Huzli K. kispóst két nyolcad telek földdel adott többet a ref. egyháznak, mint eredetileg tervezve volt.

1865-ben pedig alapítják a magtárt.

1867-ben, mikor megvizsgálják a templom mennyezetét, arra a valóra ébred az egyház, hogy a mennyezetet és fedélzetet a szű tönkretete. Julius 7-én egyhangulag kimondják az ujjá építést, az építési költségek előteremtésére elfogadják a birtok aránylagos önmegadóztatást. Az építő mester Varga Ferencz debreceni vállalkozó.

Ettől kezdve új torony építéshez készülnek.

1872 július 23-án bontják el a régi tornyot, 24-én pedig az ujnak fundamentomát kezdik ásni. Lelkész és jegyző, presbýterek és községi előjárók napestig dolgoztak ásóval, talicskával, s példájokat a hivek még a leg-sürgősebb munka napokban is követték. Az alapkövet 27-én rakták le gróf Rédey Gábor zsákai földes ur, Oláh Bálint zsákai lelkész, Aisele János furtai plebános jelenlétében. A gomb feltétel október 13-án ment végbe alkalmi ünnepek között. A gombot leánykák vontatták föl mialatt a gyülekezet a XC-ik Zsoltárt énekle.

1875-ben emelik az új fiú iskolát. Alig harminc évvel előbb 1843-ban építék ugyan a régit (1720 óta a másodikikat) de oly szerencsétlen módon hogy imé egy ember öltő mulva már haszonvehetetlen. Az új épület tágas, az igényeknek teljesen megfelelő, építője Kapros újfaluasi mester.

1876 május 5-én megjelenik Furtán Révész Bálint református püspök, úgy jön ugyan csak, mint Huzli Károly kisprépost vendége, de meglátogatta iskoláinkat is, megnézte templomunkat, s az egybesereglett presbýterekhez, néphez feledhetetlen szavakat intézett, hűségre, szeretetre buzdított.

Az 1890-es évek küzdelmek és forrongások évtizede. Furta sok dolgot ad nem csak az egyházmegyei és egyházkerületi, — de a polgári bíróságnak is. Fenyegető rémek socializmus és felekezetenküliség. Mégis az 1880-as évek csöndes előkészítő munkájának segéd-mével két maradandó alkotás jó létre. 1891-ben az orgona. 1896-ban a két régi harang anyagának felhasználásával öntetett három harang. Harangjaink összhangja, orgonánk szava méltán vonják magukra az idegenek figyelmét, s a szívek áhíthatát nem kicsiny mértékben emelik.

1902-iki esperesi jelentés így szól: „Furta lélekszáma 1575. Az új lelkész helyfoglalásával az egyházat emésztő zavarok megszűntek és remélhető a békés fejlődés állapota, mire az ifjú lelkész nemes buzgalma feljogosít. E békés fejlődésnek eredménye.

1904-ben a díszes leányiskolai épület. A régi csak ötven éves volt (1853-ból,) de olyan, hogy már 1875-ben így ítelkezik felette (meg az akkori fiú iskola felett) Os-váth Pál: „Furta község értelmek közönségéhez kissé izlésesebb s a célnak megfelelőbb iskolaházak illenének.“ (Bihar vármegye Sárretyi Járása leírása 371. l.)

Hogy az egyház fejlődése itt meg nem áll, arról kezeskedik a furtai nép vallásosága, vagy mondjuk áldozatkésztsége, egyházához való hűsége (a mikről később leszen szó;) a mit az ősök megszerettek, azt a fiaknak virágzásra kell juttatniok. Első lépés a virágzás felé az egyházfentartási örök alap megteremtése.

III. Lelkipásztorok.

Szilágyi Sámuel tiszántuli superintendensnek 1766 január hó 13-án kelt levele alapján az 1771-iki templom-építéskor készített kőtábla felirata a XVII-ik századból három lelkész nevét említi föl:

1650 Décei György.

1675 Pozsonyi István.

1678 Érsekújvárosi András, a kit családjának és gyülekezeteinek elpusztulása megörjít. Az újfaluasiak veszik magukhoz könyörületességből.

1720—21 Bicskei István, Zsákáról hozták.

1722—23 Décei János, előbb Apátiban rektor, Belényes vidékére ment. Nem szerették a dorgálódzás közben ejtett vastag kifejezésekért.

1724. Pesti György, Ladányból jött.

1725—26 Kőszegi Mihály, Zsákáról hozták, innét Arpádra ment.

1727—29 Kecskeméti Bene István.

1730—35 Alföldi János, ki volt bárándi, majd sassi rektor.

1736—48 Szatmári Mihály, Harsányban iskola mester, tőlünk Nyüvedre ment papnak.

1748—51 Öreg Győri János. Rákóczi Ferencz idejében Álmosdon lakott; azután predikátoroskodott Csatárban; Szalontán; N.-Szőlősön, Várad mellett; Örvenden; Bojton; Zsákán; Sz.-Mártonban. Furtán halt meg, eltemetettet a templom mellé.

1755—55 Tóth István; mint ifjú akademikust hozták Debrecenből; tréfás, jókedvű ember, N.-harsányba viszik.

1755—65 Naszályi András, tuladunai fi. Ártándról hozták, innét Borsra választott. Lakott Fugyiban, Élesden. Meghalt 1799 január 24-én Darvason vejénél, (Olasz Dávidnál) 95 éves korában.

1765—1812 Szentesi Komáromi György. Édesatyja Komáromi Mihály, Szentesről való, innét Szentesi név, György három évig volt Békésen iskola mester. 1763-ban engedélyt nyert, hogy külföldi akadémiákra mehessen, de nem mehetett tovább Bécsnél, mert Sáray István nevű sógora pénzének nagyrészét kicsalta tőle, melyet mikor legjobban kellett volna, meg nem fizetett. Negyvenhét éves furtai munkálkodásának nyomai arra engednek következtetni, hogy nagytudományu lelkész. Ő kezdi meg az anyakönyveket, a történeti följegyzéseket, a melyek nélkül e sorokat aligha írhatnám meg. Tudományát — úgy látszik — atyjától öröklö, a ki annak idején Utrechtben tanult, s ugyan csak e vidéken. Bihar m. Harsányban, H.-K.-Pályiban, N.-Kerekiben, Ártádon szolgált. Atyjától tanulhatta azokat az írásjegyeket, a melyekkel 1779 szeptemher 14-én s 1782 május 15-én egy egy születési esetet följegyez, s a mely jegyek teljesen azonosak az enlakai unitárius templomban fölfedezett írásjegyekkel. Eleinte irodalom történészeinek is ősmagyar, scythia írásnak gondolák ezeket; de ma már bizonyos, hogy a külföldön járt theologusok talál-mánya, talán héber, görög és syr betűkből vannak össze-tákolva. Azért emlékszem meg ezekről, mert az újabb időkből fölfedezett e fajta írások számát szaporítja innét a furtai anya könyv is. Szentesinek nagytudománya mellett sok gyöngesége lehet. Csaknem az egész falunak komája, s gyakran látogatja a keresztelöket, lakodalmakat. Ilyen életmód mellett elparlagiasodhatott. Tizenmegy gyermeke közül kilenc elhalt, elhal az a fia is, a kit egyedül taníttatott. A többi paraszti sorban nő fel; egyik fia György később az egyház harangozója, kiről föl van jegyezve, hogy 1836-ban fizetését egy pár boeskorral javították, Szentesi 1812-ben lemond, de már a következő év február 8-án meghalt 82 éves korában. Az egynázmegeyének tanácsbírája volt.

1812—15 Ecsedi István; Gáborjánba ment.

1815—38 Szőke János, debreceni fi. Hozott Gáborjánból. Az ő idejében épül a templom. Mintegy harmadnapi betegsége után hosszú álomra szenderült 1838 aug 11-én, mikor 23-ik esztendejét töltötte volna a szent szolgálatban.

1839—89 Ember Károly, danesházai születésű; nagyváradi káplán. Egyházunk az ő böles vezérlete alatt lépi át az új idők küszöbét (a polgári életben 1848, 1867 éveket, egyházi életben 1881-ik esztendőt, a debreceni zsinat idejét;) A majdnem ötvenegy évig terjedő kormányzása alatt béke uralkodott egyházunkban. Egyszer mégsem kerülhetette ki a megtámadtatást. 1888-ban,

mikor a „zöld sugár-ral“ ő is kísérletezett, bevádolják az esperesi hivatalban, hogy a földet igen ki használja. A panasz levél nem egyszerű ember fogalmazványa, a panaszkodók mögött valami bujtogató rejtőzködött. Fájó szívvel utasítja vissza a vádat, hogy a közvagyon pusztítaná. Hivatkozik arra, hogy 1857-ben ő eszközölt a prépostnál a község részére 20 sessió, az egyház részére meg egy fél sessió földdel többet. Az érdemes férfiak az egyházmegyének tanácsbírája. Szolgálatá utolsó éveiben káplánokat tart: 1877—79 Szabó Menyhért, 1880—84 ig Surányi Lajos, 1884—89 Bódogh János, segítkezik mellette. Meghalt 1889 ápril. 19-én 78 éves korában, a saját házában.

1889—1901 Kovács János, debreceni fi; hasonló nevű tanár fia. Tizenkét évi szolgálat után lemond a hivataláról 1901 szept. 24-én. Az ő idejében épül az orgona, s készül a három harang. Jelenleg a debreceni egyház szolgálatában munkálkodik, mint iskolafelügyelő.

1902 január 24-től Csernák Béla ugoecsi fi. Atyja márm.-ugocsi esperes. Tanult Szigeten. Debrecenben. Mint okleveles tanító, a debreceni kollégiumnak két évig esküdt felügyelője; majd gróf Dégenfeld Lajos leányai mellett Szirákon két évig nevelő. 1900 őszén a baseli egyetemre megy, hol egy évet tölt. Beutazza Svájcot, Felső-Olaszországot; rövid ideig nagyváradi káplán Csák Máté oldalánál; Furtára választják 1901 dec. 29-én.

(Polyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Főiskolai takarékpénztár.** (A dadai birtok ügye.) Nagy tervekkel foglalkozott márc. 14-iki gyűlésében a Főiskolai Gazdasági Tanács. Elhatározta, hogy egy Főiskolai Takarékpénztár felállítását fogja javasolni az egyházkerületi közgyűlésnek. A takarékpénztár tervét, szabályzatát dr. Bartha Béla a selmechányára távozott tudós tanár dolgozta ki. E tervről nagy elismeréssel nyilatkozott a főiskolai pénzügyi bizottság is, megvalósítását pedig indokoltá teszik mind a főiskola pénzeinek modern bankszerű kezelése, mind a jövedelem fokozásához fűződő magasabb igények, de elkerülhetetlen az a nagy közönség, különösebben a vidéki egyházak szempontjából, melyek hivi és lakosai keresik leginkább a főiskola pénzt. Ez a körölmény nyugtathatja meg a debreceni nagy pénzintézeteket, melyeknek a Főiskolai takarékpénztár épen ezért versenyt nem fog támasztani. E gyűlésben foglalkozott a Gazd. Tanács a tiszadadai birtok eladási tervével is. A birtokért, melynek parcellázása dadai és környékbeli hivi első rangú érdeke, a tiszapolgári takarékpénztár tett 1,200,000 koronás vételi ajánlatot. A birtok 1000000 k.-ra van becsülve, egy hold föld az ajánlat szerint 600 koronánál valamivel többbe esik. Az ajánlati ár $5\frac{1}{2}\%$ -kos kamata 33,000 korona jövedelem többletet jelent a főiskolára és a mostani jövedelem az 1,200,000 k.-nak csak $2\frac{5}{10}\%$ -kát teszi ki.

— **A zsinat 3-ik ülészaka csak márc. 27-én nyílik meg.** Erre vonatkozólag következő táviratot adjuk: sziveskedjék közzétenni zsinatnak

március 22-éről 27-re történt elhalasztását. Báró Bánffy Dezső.

— **A püspöktől.** Nagytiszteletű szerkesztő ur! A Debreceni Porotestáns Lapban leendő közélettel céljából tisztelettel értesitem, hogy az egyházkerület elnöksége a már előbb folyó évi május hó 2 (második) napjára kitűzött egyházkerületi tanügyi bizottsági ülést május hó 8 (nyolcadik) napjára; a főiskolai igazgató tanácsi ülést pedig május hó 3 (harmadik) napjáról május hó 9 (kilencedik) napjára halasztotta el. Tiszteletem kifejezésével vagyok: Debrecen 1906. március 16. *Hajdu Zsigmond* püspöki titkár.

— **Szabadelőadás a selyemtenyésztésről.** A földművelésügyi miniszter jóváhagyásával Prehát Henrik selyemtenyésztési felügyelő bejárja az ország különböző tanítóképzőit, hogy ott a növendékek számára szabad előadást tartson a selyemtermelésről. A múlt hó 28-án a debreceni reform. tanítóképzőben is volt ily előadás a melyet az intézet nagyobb növendékei néztek meg. Igazán tanulságos előadás volt az, a melyből növendékeink megtanulták az eperfa ápolását, a selyembogár tenyésztését és a selyem feldolgozásának módjait. Az előadó beszédét vetített képekkel kísérte, s bizonyára nem egy növendékünk köréből, ha mind kikerült az életbe, igyekszik apostola lenni ezen gazdaságos és a nép jólétét anyira előmozdító kereseti ágának. Az intézet igazgatósága ezen előadásra meghívta egyházunk tanítóságát is.

— **Karcagon** márc. 15-ét a legnagyobb lelkesedéssel a legszélesebb körben ünnepelték. Ünnepélyek tartottak az összes templomokban (8 órakor a róm. kath. 9 ó. ev. ref. 10 ó. a gör. kel. 11 ó. az izralita templomban.) Ünnepélyt tartott ezen kívül a gimnázium, a községi polgári leányiskola, délután 2 órakor pedig pártkülönbség nélkül a karcagi összes polgárság, melnek tárgysorozata a következő: Hymnusz: Énekli a közönség. Megnyitó beszéd: Tartja Rimaszombati István. Nemzeti dal: Szavalja Fazekas Lajos. Ünnepi beszéd: Tartja: Madarász Imre volt orsz. gyűl. képviselő. Március 15: Szavalja Dobray János. Március Idusa: Szavalja bezdedi Kiss Sándor. Záró beszéd. — Szózat: Énekli a közönség. Kuruc dalok. Előadja a Zenekar. — 14-én este az ablakok kivilágítottak. 15-én az üzletek zárva. A házakon a lobogók lengtek! Nagysikerű ünnepélyt rendeztek még a karcagi ev. ref. főgimnáziumi a polgári leányiskola növendékei is. Ezek műsora következőleg hangzik:

Meghívó. A karcagi községi Polg. leányiskola növendékei 1906. március hó 15-én d. u. 3 órakor az intézet nagytermében hazafias ünnepséget rendeznek, melyre az érdeklődőket szivesen látja az igazgatóság. Sorrend: 1. Nemzeti szín. Beleznai Antaltól. Három szólamra éneklik a növendékek. 2. Kik voltak a honvédek. Irta. Tóth Kálmán. Szavalja Bagi Mária. 3. Tihanyi echóhoz. Terzett. Éneklik: Svéd Gizella, Kerekes Gizella, Tökés Róza. 4. Felolvas: Szabó Mária tanítónő. 5. Az utolsó honvéd. Irta: Farkas Imre. Szavalja: Platzer Margit. 6. Petőfi. Irta: Incédy László. Szavalja: Berger Margit. 7. Szózat, Éneklik a növendékek. — *A karcagi ev. ref. gimnázium* f. hó 15-én a nemzeti szabadság emlékűnnepét a következő sorrendben tartja meg: I. A templomban: Délelőtt 9 órakor imádkozik Madarász Imre ev. ref. lelkész. II. A tornacsarnokban: 1. Énekel az ifjusági énekkar. 2. „Nemzeti dal.“ (Petőfi Sándortól) Szavalja: F. Nagy Kálmán V. o. t. 3. Felolvas Horváth Ferenc gymn. igazgató. 4. „A nemzet dalnokához.“ (Ditrői Mórtól) Szavalja: Pap Tamás VI. o. t. 5. Énekel az ifjusági énekkar.

Tartalom-jegyzék: Imádság: Jánosi Zoltán. — A zsinatról. Dr. Balazár Dezső. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Közéletünk: Március 15-ének ünnepe Debrecenben. Vén-diák. — Ellenvélemény. Kassay Béla. — Külföld: Amerikai egyházi élet. Nánássy Lajos. — Gyász-rovat: Szegedy Károly. Dr. Borovszky Samu. — A furtai ev. református egyház története. — Különfélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Szabó Sándor

képesített kőműves mester

Debrecen, Kölcsei-utca 18. szám.

Van szerencsém a nagyérdemű építető közönség becses tudomá-sára hozni, hogy 1906. február hó 7-én a kőműves mesterségről magasabb képesítési szakvizsgát Budapesten a m. kir. állam-építészeti mérnöki hivatalnál jó sikerrel végeztem, melyről az oklevelet meg is kaptam s most Debrecenben Kölcsey-utca 18. szám alatt nyitottam meg építési irodámat. Ebből kifolyólag mindenféle építkezést, azok tervezetét és épület javításokat elvállalok, valamint abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a m. kir. szabadalmi hivatal által 32.587. f. 1905. a szabadalmazott gyorsan száradó festék-mázak előállításának megszerzése folytán **nyers és salétromos falak szárazzá tételét** eszközölöm anélkül, hogy a falról a maltert levennem, a hibás részeket kijavítom a m. kir. szabadalmi hivatal fentebb hivatott számhatározata folytán megvizsgált és szabadalmazott gyorsan száradó festék máz-bevonása által; a nedves falak már 50—60 perc alatt szárazak lesznek. A festő azonnal festhet és mintázhat reá, és nemcsak, hogy szárazzá teszi a falakat, hanem erősíti és felülmúlja az eddigi kísérletezéseket. Ugy bent, mint az utcaifal alsó része és fürdőszobák falai bármely színben előállítható mázzal bevonhatók fényezve vagy a nélkül. **Sem fagy, sem eső meg nem rongálhatja, vízzel mosható s a fal ezáltal a vizet magába nem veszi.** A legolcsóbb árak mellett előállítható, felelősségem mellett bármely háztulajdonos azzal kísérletet tehet.

Ezen festék máz nemcsak falra, hanem vas és pléh-fedésre, valamint sirkerítések feketére, ezüst, vagy bármilyen színben való festésre kitűnően alkalmas; ócska bőr, vagy viaszkos vászon-diványokat, vagy székeket újjá lehet vele tenni fekete vagy bordó színben; nem ragad, 25—30 perc múlva már rá is lehet ülni.

E festék teljesen alkalmas szobapadló festésére és butorfényezésre, sőt felülmúlja az eddigieket, mert 20—30 perc alatt száraz, vízzel mosható, a vasanyagon és pléh-tetön a rozsdá képződést megakadályozza. Egyszeri befestés eltart 6—7 évig. Ezen mázak különként is kaphatók nállam.

Valamint iskola fali táblák festésére kitűnően alkalmas és bárki befestheti vele a táblákat.

Az itt felsorolt munkálatokat a megrendelt időre gyorsan és pontosan, felügyeletem alatt készítettem.

Midőn a legpontosabb és lelkiismeretesebb kivitelű munkálatokról a n. közönséget biztosítom, egyben kérem szives bizalmával kitüntetni.

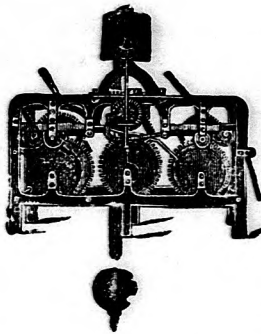
Magamat ajánlva vagyok tisztelettel
Debrecen, 1906. március 3.

Szabó Sándor

képesített kőműves mester.

Toronyórák

palota-, városközi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gözerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

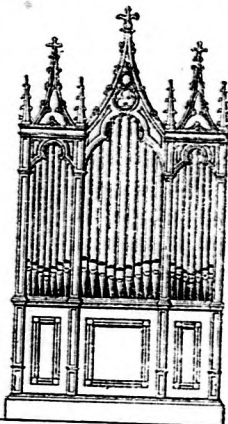
Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Országgh Sándor

orgona- és hangszergyáros

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel” és Ferencz József lovag „renddel” kitüntetve, az 1904. évi vészprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legujabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb

orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg vénynél csuznál továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmeotve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlyukasztott harangjait melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításán milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlyukasztott harangjait melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításán milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények főzött fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVAOTTT 1845-ben.